

NME-zine

Tweemaandelijks e-nieuwsbrief over Natuur- en Milieueducatie nr. 19, oktober 2006

● [NME-webstek](#) ● [schrijf je in](#) ● [archief](#) ● [schrijf je uit](#) ● [printversie](#) ● [contact](#)

In dit NME-zine

1. [NME-Beleid](#)

Duurzame ontwikkeling in de Grondwet
Gezond leven? Schenk aandacht aan het milieu!

2. [Jeugd en NME](#)

Conferentie Jeugd, Natuur en Gezondheid in Nederland
Hou verdraai de wereld draaiende
Minister PEETERS steunt het charter Jeugd, natuur en bos
YEP, het Youth Eco Parlement voor een afvalarme wereld
Natuurvriendelijke spelen
Nationaal secretariaat Chiro eet met Groen Bestek
Bouwhappening voor jeugdverenigingen
Kortrijks jeugdwerk isoleerde zich rijk

3. [Onderwijs en NME](#)

3.1. Milieuzorg op School

Nieuwe MOS-folder en affiche
Indicatoren MOS-basisonderwijs in een nieuw kleedje
Test de proefversie van 'De sojaconnectie'
Klimaatcasino: gok niet met het klimaat!

3.2. Milieuzorg in het hoger onderwijs

Jouw inbreng maakt het verschil!
Ecoteams op de VUB

4. [Volwassenen en NME](#)

Hoe milieuvriendelijk is de Vlaming?
Vermijd klimaatchaos met 'Klimaatwijken'
Kom uit uw kot voor een deel van de pot

5. [Landbouw en NME](#)

Boerentoeën met Wervel
Nieuwe editie van de Biobedrijvengids

6. [Vergroening](#)

Secundaire scholen vergroenen ook

7. [Milieukoopwijzer herboren](#)

8. [Provinciale NME-werking](#)

NME-trefdagen in de provincies
Oproep rondetafel over natuur- en milieueducatie

9. [NME-subsidieprojecten in de kijker](#)

De Kyoto Code schiet uit de startblokken
Fiches 'Goed bouwen: gezond wonen!'

10. [NME-internationaal](#)

11. **Enneemmee****NME-nieuws****NME-aanbod****NME-links****1. NME-Beleid****➡ Duurzame ontwikkeling in de Grondwet**

Sinds 13 juli 2006 staat duurzame ontwikkeling in de grondwet. De senaat stemde de volgende tekst: 'bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.' Een aanmoediging voor een aangehouden duurzame politiek en een sterker engagement voor de toekomstige generaties.

➡ Gezond leven? Schenk aandacht aan het milieu!

We weten allemaal dat het milieu een grote invloed heeft op onze gezondheid. Uit een recent verschenen rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) blijkt dat elk jaar dertien miljoen mensen sterven als gevolg van een slecht milieubeheer. Voor de arme landen ligt dat zelfs nog hoger. Dit onderzoek is uniek omdat het voor het eerst de nauwe samenhang tussen milieu en gezondheid zo gedetailleerd in kaart brengt. De studie weerspiegelt de gevolgen van milieuvervuiling op de volksgezondheid en schuift ook maatregelen naar voor om ze te bestrijden.

Lees het volledige verslag van de WHO op

http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/preventingdisease/en/index.html

Omdat de gezondheid iedereen (letterlijk) nauw aan het hart ligt, steekt de dienst Milieu en Gezondheid van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie jou een communicatieve riem onder het hart. Een tiental interessante steekkaarten met doelgroepgerichte kernboodschappen en een hoop interessante informatie over wie wat doet en waar je terecht kan, geven je de mogelijkheid om met het thema 'milieu en gezondheid' aan de slag te gaan.

Meer info: <http://www.mina.be/milieugezondheid.html>

2. Jeugd en NME**➡ Conferentie Jeugd, Natuur en Gezondheid in Nederland**

Op 3 oktober 2006 organiseert het Nederlandse ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) van 9u30 tot 16u30 een conferentie rond het thema 'Jeugd, Natuur en Gezondheid te Ede.

In de voormiddag is er ruimte voor spraakmakende, verrassende en veelbelovende projecten. Een infomarkt biedt alle deelnemers de kans een eigen idee of project te presenteren. Dit alles samen met de bevindingen van het jongerenpanel voeden de workshops in de namiddag. Deze gaan dieper in op 5 acties om de jeugd te betrekken bij natuur en gezondheid:

- natuuractiviteiten en natuurbeleving
- ruimte voor groen en natuur
- aandacht voor natuur in het onderwijs
- relatie natuur en gezondheid
- communicatie en strategie rond natuur en jongeren

Surf naar www.jeromweb.be voor meer info en het inschrijvingsformulier.

Geïnteresseerd in autodelen (2u rijden vanuit Brussel)?

➡ **Hou 'VerdraaiDe Wereld' draaiende!**

Globelink en het Platform Jeugdwerk-NGO's nodigen je op zaterdag 21 oktober 2006 in Café De Fiennes te Brussel uit voor een trefdag 'duurzame ontwikkeling in het jeugdwerk'.

VerdraaiDe Wereld zette heel wat in beweging. Welke mogelijkheden liggen er nog open? Hoe maken we verder werk van duurzame ontwikkeling in het jeugdwerk, lokaal en bovenlokaal? Van welke projecten en samenwerkingsverbanden dromen we nog?

Een dag om ideeën uit te wisselen en concrete plannen te maken. Het startschot gaat af om 10u30, zij die om 16u30 de meet halen wacht een receptie.

➡ **Minister PEETERS steunt het charter Jeugd, natuur en bos**

De Vlaamse Regering, Natuurpunt, Steunpunt Jeugd en de Vlaamse Jeugdraad ondertekenden op 7 juli 2004 samen het charter voor Jeugd, natuur en bos: 'In het oog in het hart'.

Op 24 juni 2006 herbevestigde minister PEETERS dit charter. Hij engageert zich om meer kansen te creëren voor natuurbeleving door kinderen en jongeren via jeugdrecreatie in natuurgebieden en bossen. Groene ruimte én mogelijkheden om de natuur actief te kunnen verkennen zijn nodig om er ook bewust mee te kunnen omspringen.

Het charter zal de basis van een actieplan vormen.

Lees het volledige charter op <http://www.jeromweb.be/jerom/ruimte.htm>

➡ **YEP, het Youth Eco Parliament voor een afvalarme wereld**

Via een projectoproep van GREEN en FOST Plus kregen 15 jongeren-groepen de kans om lokale afvalproblemen in hun eigen buurt aan te pakken en via een eigen initiatief organisaties, bedrijven en overheden te bereiken op Europees niveau.

Samen met 100 andere Europese jongerengroepen maken zij deel uit van het Youth Eco Parliament. De vertegenwoordigers van deze jongerengroepen schrijven via de website www.eyep.info open brieven met concrete actievoorstellen naar een aantal invloedrijke groepen in onze maatschappij (journalisten, wetenschappers, educatoren en producenten). Deze open brieven zullen overhandigd worden tijdens het jongerencongres van 17 tot 19 oktober 2006 in Parijs.

Volg het gehele proces op www.eyep.info!

Meer info over de groepen en hun lokale projecten: <http://www.greenbelgium.org>

➡ **Natuurvriendelijk spelen**

Weet jij welke plaatsen in de natuur kwetsbaar zijn of niet? Welk spelmateriaal leent zich om in de natuur te gebruiken? Hoe kan je een natuurvriendelijke tocht uitwerken? Of ben je op zoek naar nieuwe spelletjes?

Inverde organiseert op zaterdag 2 december 2006 een gratis vormingsdag voor jeugdwerkers over bos- en natuurvriendelijk spelen.

Meer info: www.inverde.be
www.inverde.be/projecten/natuurvriendelijk_spelen

➡ **Nationaal secretariaat Chiro eet met Groen Bestek**

Hoewel milieu niet expliciet in de Chirowaarden of -methoden staat, zijn alle vrijwilligers en beroepskrachten op het nationaal secretariaat van Chirojeugd Vlaanderen toch milieubewust. Zo drinken ze koffie en thee van de Wereldwinkel, gebruiken ze kleine retourflesjes water voor vergaderingen en grote retourflessen voor het personeel. Zelfs de melk is er retour. Verder gebruiken ze recyclagepapier

en trachten ze ook de achterkant van gebruikt papier een tweede leven te geven.

Voor de actie Groen Bestek van www.milieukoopwijzer.be gaat het secretariaat op zoek naar milieusparende geurssystemen en tablethouders voor toiletten. Daarnaast willen ze ook water besparen door spaarknoppen voor toiletten te zoeken.

➡ **Bouwhappening voor jeugdverenigingen**

Wil je eens experimenteren met natuurverf? Zelf een muur bouwen met strobalen? Leren 'hoe' je luchtdicht isoleert?

Het Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen (VIBE) vzw nodigt leiding, leden en sympathisanten van jeugdverenigingen gratis uit op zaterdag 4 november 2006 op de beurs 'Hout & Groen Wonen'. Deze gaat door in Paleis 2 van de Beurshallen De Waagnatie gelegen aan de Rijnkaai 150 in Antwerpen. Tussen 10 en 16u maak je via drie workshops kennis met gezonde en milieuverantwoorde bouwmaterialen.

Meer info: www.vibe.be
Vooraf inschrijven via cursus@vibe.be

➡ **Kortrijks jeugdwerk isoleerde zich rijk**

De stad Kortrijk schreef de wedstrijd '30% wol' uit waarbij jeugdverenigingen meedongen naar een prijs voor het verbeteren (verlagen van het energieverbruik) van hun eigen jeugdlokalen. Er waren vier geldprijzen te winnen: voor de minste inspanning met het grootste resultaat, voor het meest participatieve voorstel, voor het origineelste en creatiefste voorstel en de hoofdprijs voor het beste voorstel op alle vlakken.

Alle jeugdverenigingen kregen vooraf de gelegenheid hun lokalen te laten doorlichten door Dialoog. De stad organiseerde ook een info-avond over duurzame maatregelen.

Vooraf de verwarmingskosten en het elektriciteitsverbruik werden aangepakt. De verenigingen bewezen al vrij goed op de hoogte te zijn van kleinere maatregelen die veel kunnen opbrengen, maar voor de meer structurele en technische ingrepen was de begeleiding zeer nuttig. Momenteel geniet de ultieme winnaar van de intensieve begeleiding van Dialoog.

Meer info: Ivo Aerts: ivo.aerts@dialogo.be, 016 23 26 49

Lees ook: [Kom uit uw kot voor een deel van de pot](#)

Contactpersoon Jeugd:
hilde.vanlancker@lin.vlaanderen.be

3. Onderwijs en NME

➡ **3.1. Milieuzorg op School**

Nieuwe MOS-folder en affiches

Geïnteresseerd in Milieuzorg op School? De nieuwe MOS-folder zet je eenvoudig op weg! Scholen die hun directie, leerkrachten, ouders of leerlingen warm willen maken kunnen de folder alvast van de MOS-site halen (kies basis- of secundair onderwijs en ga naar 'beschikbaar materiaal').

Er zijn ook nieuwe affiches! De MOS-werkgroep van de school kan ze verkrijgen via de provinciale MOS-begeleiders. Zo kunnen ze iedereen op school sensibiliseren om aan milieuzorg te werken.

➡ **Indicatoren MOS-basisonderwijs in een nieuw kleedje**

MOS heeft de indicatorenlijst 'Toelichting voor het aanvragen van het MOS-logo basisonderwijs' herbekend en bijgewerkt.

Een MOS-basisschool heeft aandacht voor de drie MOS-criteria: betrokkenheid van de leerlingen, creatie van een breed draagvlak en integratie van milieuzorg in de schoolcultuur.

De indicatorenlijst biedt scholen een houvast om aan die criteria te werken. De nieuwe indicatorenlijst is vooral een *groeidocument*. Scholen kunnen dan ook plannen en evalueren voor *verscheidene* jaren.

De lijst met toelichting kun je opvragen bij je MOS-begeleider of vinden op www.milieuzorgopschool.be (kies basisonderwijs en ga naar 'downloads').

➡ **Test de proefversie van 'De sojaconnectie'**

De voorbereidingen voor de website 'De sojaconnectie' zijn in volle gang. Vanaf januari 2007 kunnen jongeren van de derde graad algemeen secundair onderwijs via deze multimediatoepassing de samenhang ontdekken tussen onze voedingsgewoontes hier en de leefomstandigheden van de boeren in Brazilië. Thematische modules geven inzicht in de economische, ecologische en sociaal-economische gevolgen van de grootschalige sojateelt op wereldschaal en in het bijzonder voor Brazilië en Vlaanderen. Veel aandacht gaat uit naar duurzame alternatieven, zowel voor de consument als voor de landbouwer hier én in het Zuiden

Vanaf januari 2008 worden extra modules toegevoegd voor jongeren uit het technisch land- en tuinbouwonderwijs.

Dit project is een gezamenlijke realisatie van Wervel vzw en het Provinciaal Instituut voor Milieueducatie van Antwerpen (PIME) en werd geselecteerd als project voor ontwikkelingseducatie door minister BOURGEOIS.

Leerkrachten en/of andere geïnteresseerden die graag de proefversie uittesten, kunnen een seintje geven aan gerd.goris@pime.provant.be of 015 30 61 22.

➡ **Klimaatcasino: gok niet met het klimaat!**

Over de opwarming van de aarde is al heel wat geschreven en gezegd. Met de positieve boodschap 'we kunnen er zelf iets aan doen' wil de dienst leefmilieu van de provincie Vlaams-Brabant de jeugd mobiliseren. Met Milieuzorg Op School en het productiehuis Impressant+ ontwikkelde ze een 'klimaatcasino'. Dit is een speelse tentoonstelling voor het secundair onderwijs, opgebouwd uit 9 flipperkasten en een roulette. Naast de tentoonstelling is er voor elke graad een aansluitende doe-activiteit. Deze energietentoonstelling is geschikt voor leerlingen van het ASO, TSO, KSO en BSO en kan door scholen ontleend worden (max. 2 weken).

Meer info: www.vlaamsbrabant.be/klimaatcasino 016 26 72 79

Contacteer MOS: mos@lin.vlaanderen.be
www.milieuzorgopschool.be

➡ **3.2. Milieuzorg in het hoger onderwijs**

Jouw inbreng maakt het verschil!

De handleiding voor het opzetten van een milieuzorgsysteem in het hoger onderwijs zit al halfweg zijn uitwerking.

Hoog tijd dus voor meer betrokkenheid.

Sinds de start in maart 2006 waakt een stuurgroep over deze opdracht. Om de vergaderingen werkbaar te houden telt deze slechts één vertegenwoordiger per associatie uit het hoger onderwijs.

Om je te informeren over het geleverde werk en omdat ook jouw inbreng telt, nodigen we je graag uit voor een overlegvergadering.

Deze gaat door op woensdag 29 november 2006 om 13u30 in het auditorium (1G20) van het Ferrarisgebouw te Brussel.

Inschrijven vóór 1 november: ilse.rottiers@lin.vlaanderen.be

➡ Ecoteams op de VUB

De dienst Milieucoördinatie van de Vrije Universiteit Brussel (het MICO) wil haar studenten en medewerkers aanzetten milieuzorg in de praktijk toe te passen.

Uit een enquête blijkt dat 55 procent van haar personeelsleden wel een actieve bijdrage wil leveren aan een beter milieu, maar slechts 26 procent is al milieuvriendelijk tijdens het werk. Dit verschil tussen denkwijze en gedrag wil het MICO aanpakken.

Met een folder vol duurzame tips en potloden uit gecontroleerd hout krijgt het personeel alvast een duwtje in de rug.

Als eerste universiteit in Vlaanderen richt de VUB zelfs Ecoteams op. Er zijn er al twee gestart bestaande uit verschillende personeelsleden. Elk Ecoteam werkt rond vier thema's. Het eerste team zal bijvoorbeeld werken rond elektriciteit, verwarming, water en mobiliteit.

Surf langs <http://www.vub.ac.be/MICO/> en maak kennis met de Ecoteams, ontdek de resultaten van de milieugedragsscan en vind een aantal praktische milieuzorgtips.

Zie ook <http://www.milieueducatie.be/milieuzorg-ho/studenten/actie.htm>

Contactpersoon Milieuzorg in het hoger onderwijs: ilse.rottiers@lin.vlaanderen.be
www.milieueducatie.be/milieuzorg-ho/ecocampus.htm

4. Volwassenen en NME

➡ Hoe milieuvriendelijk is de Vlaming?

'Handelen naar geweten? Een analyse van het verband tussen milieubesef en milieuvriendelijk gedrag in Vlaanderen' is een nieuwe publicatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. De studie besluit dat de bezorgdheid voor het milieu afneemt, vooral de laatste jaren (tussen 2000 en 2005). Deze (on)bezorgdheid over het milieu is te verklaren door geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en milieuhinder. Vrouwen zijn meer bekommerd over het milieu dan mannen. Naarmate de leeftijd vordert, is de Vlaming minder bezorgd en hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer men zich bewust is van milieuproblemen. Vlamingen die in een stad wonen zijn meer bezorgd dan bewoners van buitenwijken en landelijke gemeenten. Vlamingen die persoonlijk weinig milieuhinder ondervinden in hun omgeving zijn ook onbezorgd over het milieu.

Lees de volledige publicatie na op:
http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/stat_Publicaties_stat39.htm

➡ Vermijd klimaatchaos met 'Klimaatwijken'

Het noordpoolijs smelt sneller dan verwacht. Veel wetenschappers vrezen dan ook dat dit wel eens zou kunnen omslaan in een klimatologische chaos.

Lees het volledige artikel: <http://www.standaard.be/Artikel/Detail.aspx?artikelId=GA3122QEE>

Met de actie 'Klimaatwijken' kunnen wij vanuit onze woonkamer alvast een steentje bijdragen om dit te vermijden.

Groepen gezinnen in de wijk of de gemeente kunnen een weddenschap aangaan met hun gemeentebestuur om in 6 maanden 8 % te besparen op hun energiefactuur. Vlaanderen moet 7,5 % besparen in 2010 ten opzichte van 1990. Wie het engagement haalt, krijgt een beloning van de gemeente en een energiebonus van de energie-netbeheerder en/of provincie.

<http://bondbeterleefmilieu.be/klimaatnet/klimaatwijken/>

➡ Kom uit uw kot voor een deel van de pot

Met de 'Kom uit uw Kot' campagne wil de Verenigde Verenigingen mensen uit hun kot lokken en warm maken voor een positieve, democratische en solidaire samenleving. Tot dit samenwerkingsverband van verenigingen in Vlaanderen horen niet alleen sociaal-culturele organisaties, ook milieuverenigingen, vakbonden, allochtone verenigingen, jongerenorganisaties en zelfs seniorenclubs.

Om de campagne kracht bij te zetten en iedereen de kans te geven anderen te ontmoeten via het verenigingsleven, is er nu

- de Tango-projectoproep (uiterste indiendatum 15 oktober) die gericht is op de samenwerking tussen organisaties uit twee verschillende sectoren met als leidraad het thema 'goed samenleven'
- de projectoproep van Kom uit uw Kot en Cera (uiterste indiendatum 27 oktober én 15 februari) waarbij verenigingen worden aangemoedigd zich te richten op groepen en mensen die ze anders niet bereiken met lokale initiatieven
- de inhoudelijke en financiële ondersteuning voor verenigingen die de krachten met zoveel mogelijk andere (nieuwe) lokale verenigingen willen bundelen en samen activiteiten op poten willen zetten

Meer info over al deze projecten vind je op www.komuituwkot.be

Contactpersoon volwassenen: muriel.geldhof@lin.vlaanderen.be
www.milieueducatie.be/volwassenen

5. Landbouw en milieu

➡ Boerentoeeren met Wervel

Na het succes van 'boerentoeeren' vorig jaar organiseert Wervel vzw dit jaar opnieuw een aantal uitstappen om consumenten te laten kennismaken met het landbouwleven en platteland. Jullie kunnen er zaterdag 7 oktober nog eentje meepikken in Antwerpen. Op het programma staan een bezoek aan een biologisch melkveebedrijf, een fruitkwekerij en een fruitperser. Vertrek (10u) en aankomst (17u30) aan het NMBS-station te Berchem.

Inschrijven kan tot 1 week op voorhand (beperkte plaatsen!).

Meer info: <http://www.wervel.be/content/view/85/98/info@boerentoeeren.be>
 Maria Van Eyndhoven 03 664 55 02
 Tine Vanackere 0495 12 44 33

➡ Nieuwe editie van de Biobedrijvengids

De Biotheek brengt samen met Biogarantie deze gids uit met de contact- en bedrijfsgegevens van alle gecertificeerde biologische bedrijven in België: landbouwers, verwerkers, groot- en kleinhandelaars. De Gids kan je ook digitaal raadplegen op www.biotheek.be.

info@bioforum.be 03 286 92 78

Contactpersoon Landbouw en milieu: katleen.vanessche@lin.vlaanderen.be
www.milieueducatie.be/landbouw

6. Vergroening

➡ Secundaire scholen vergroenen ook

Na de technische handleiding voor vergroening van de schoolomgeving is nu ook het werkboek voor het secundair onderwijs beschikbaar. Groen een plek op je school geven is één zaak, de echte uitdaging bestaat erin je leerlingen er optimaal bij te betrekken.

Beide publicaties zijn als één pakket (12,50 euro) te bestellen via info@wwf.be of info@velt.be. Vermeld bij je bestelling duidelijk of het om basis of secundair gaat!

Wie aan de provinciale studiedagen 'Vergroening van de secundaire school' in samenwerking met de provinciale MOS-begeleiding deelneemt, krijgt dit pakket GRATIS aangeboden. Deze studienamiddagen (behalve in Limburg voormiddag) combineren een introductie op technische en educatieve aspecten met een praktijkvoorbeeld en een oefening die concreet aansluit bij de eigen schoolsituatie. Voor deze studiedagen kun je als volgt inschrijven:

11 oktober 2006	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	paul.renders@vgc.be
18 november 2006	Limburg	bvanderlee@limburg.be
28 maart 2007	Vlaams Brabant	philippe.moreau@vl-brabant.be
18 april 2007	Oost-Vlaanderen	mike.stoens@oost-vlaanderen.be
25 april 2007	West-Vlaanderen	lieve.maes@west-vlaanderen.be
26 april 2007	Antwerpen	mos-groeneschool@pime.provant.be

Helpdesk: vergroenjeschool@vlaanderen.be
www.milieueducatie.be/vergroening

7. Milieukoopwijzer herboren

Bond Beter Leefmilieu lanceerde deze zomer zijn vernieuwde website. Een nieuwe vormgeving en een handige menustructuur frissen www.milieukoopwijzer.be grondig op. De koopwijzer richt zich nu tot alle grootverbruikers, met naast scholen ook specifieke aandacht voor overheden, de toeristisch-recreatieve sector, de zorgsector, de jeugdsector en het sociaal-culturele volwassenenwerk.

Je vindt er nog steeds alle milieu-informatie over:

- drank & dranktoestellen
- maaltijden, recepties & tussendoortjes
- papierwaren
- schoolmateriaal
- schoonmaak
- duurzaam watergebruik
- verlichting.

Volgens het vertrouwde recept geeft de Milieukoopwijzer criteria, een ranglijst van producten en een overzicht van leveranciers. Inspirerende voorbeelden van milieusparende aankopen in de praktijk en links & literatuur zoek je nu makkelijker op in deze gebruiksvriendelijke database.

8. Provinciale NME-werking

➡ NME-trefdagen in de provincies

Op **zaterdag 18 november 2006** gaat in de Universiteit van Hasselt de derde contactdag door van **LIMNET**, het Limburgs Natuur- en Milieueducatief Netwerk in samenwerking met de Vakgroep Biologie.

Deze trefdag brengt iedereen die op één of andere manier bezig is met natuur-, milieu- en duurzaamheidseducatie bij elkaar: natuurgidsen, medewerkers van natuurcentra, (aspirant-) leerkrachten, milieu- en duurzaamheidsambtenaren en mensen uit diverse sociale werkvelden. Op het menu staan bekendmaking van bestaande en nieuwe educatieve projecten en lancering van nieuwe ideeën en trends in de milieueducatieve sector.

Veel aandacht gaat naar het verruimen van milieueducatie naar maatschappelijke groepen, met een aantal parallelle workshops voor het onderwijs (kleuter-, lager en secundair onderwijs), voor recreanten (fietsers, wandelaars), en voor minder voor de hand liggende groepen, zoals allochtonen, maatschappelijk kwetsbare groepen, andersvaliden.

Breng tijdens de middagpauze ook een bezoek aan de beurs.

In de namiddag is er een debat over de 'ecologische voetafdruk' (de impact van onze persoonlijke levenswijze op het milieu) en de bruikbaarheid van dit begrip voor de educatie. Sprekers zijn: VODO (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling) en auteur en TV-journalist Dirk Barrez.

De actuele invulling van het programma kan je volgen op www.limburg.be/limnet

Ook de provinciale NME-diensten van Antwerpen en West-Vlaanderen organiseren op **zaterdag 2 december 2006** een ontmoetings- en vormingsmoment rond NME.

Het is de bedoeling vorming aan te bieden en tegelijk voldoende ruimte te laten voor ontmoeting en uitwisseling. Wat stond er de voorbije jaren allemaal al op het programma? Nieuwe inzichten in NME, aan de slag met werkvormen, NME spelenderwijze, duurzame consumptie en zelfs 2de keer verhalen.

De **ANNET-Netwerkdag** gaat door van 9u tot 15u15 in het Provinciaal Instituut Sint-Godelieve vestiging Rivierenhof gelegen aan de Turnhoutsebaan 250 te Deurne. Alles staat volledig in het teken van creativiteit. Hoe ga je creatief om met de natuur, hoe pak je een wandeling of les op een creatieve manier aan, hoe ga je creatief om met andere doelgroepen...?

Meer info of inschrijven: annet@pime.provant.be 015 30 61 24
www.pienternet.be/instellingen/pime/annet2/index.html

De **NME-trefdag van de provincie West-Vlaanderen** gaat door in het Provinciehuis Boeverbos gelegen aan de Koning Leopold III-laan 41 in Sint-Andries-Brugge.

Meer info of inschrijven: www.west-vlaanderen.be

➡ **Oproep rondetafel over natuur- en milieueducatie**

Op 6 februari 2007 kan je in het Provinciehuis te Antwerpen terecht voor een boeiende debatavond/rondetafel rond NME. Het is een terugblik op de voorbije 10 jaar maar ook een vooruitblik! Waar willen we naar toe met NME? Wil je graag je zegje doen of gewoon komen luisteren? Je bent van harte welkom.

Meer info: jan.vanhoof@pime.provant.be 015 30 61 24

Contactpersoon provinciale NME-werking: annemie.stabel@lin.vlaanderen.be

9. NME-subsidieproject in de kijker

➡ **De Kyoto Code schiet uit de startblokken**

Deze nieuwe campagne van Ecolife, Arch'educ en Vormingplus Oost-Brabant moedigt Vlaams-Brabantse huishoudens aan hun energieverbruik terug te schroeven. De Kyoto Code roept op om het broeikasprobleem onder ogen te zien en zelf tot actie over te gaan. We moeten dringend onze CO₂-uitstoot verminderen.

Deelnemen is eenvoudig: minstens één tip gedurende één maand volhouden en je gegevens na deze actiemaand doorgeven via www.kyotocode.be. Wie er echt zin in heeft kan ook meerdere tips kiezen uit het 39 tips tellende actieboek. Dat is niet

alleen goed voor het milieu, ook voor de portemonnee!

Dixie Dansercoer draagt deze campagne alvast een warm hart toe! Als geen andere weet hij hoe waardevol energie is. Tijdens zijn poolexpeditie, helemaal beroofd van warmte en andere energiebronnen, beseft hij keer op keer het privilege van dit consumeerbare goedje. Daarom wil hij er thuis bewust mee omspringen.

De campagne start in oktober 2006 en loopt tot mei 2007 met de steun van de Vlaamse overheid en de provincie Vlaams-Brabant.

Inschrijven kan op www.kyotocode.be. Na het invullen van je startmeting, kan je onmiddellijk aan de slag met de tips.

Schriftelijk deelnemen kan ook, vraag de folder aan via info@kyotocode.be of 0486 885097.

➡ Fiches 'Goed bouwen: gezond wonen!'

Steeds meer wetenschappelijk onderzoek toont verbanden aan tussen milieuverontreiniging en gezondheidsaandoeningen. Ook onze woon- en werkomgeving spelen hier een belangrijke rol. Niet alleen producten die we regelmatig gebruiken, maar ook vele bouw- en decoratiematerialen kunnen bestanddelen bevatten die je liever niet in huis haalt.

VIBE vzw bracht in samenwerking met de Gezinsbond al het boek 'Goed bouwen: gezond wonen!' uit. Nu zijn er ook fiches ter beschikking voor wie nog technische vragen heeft over welke isolatiematerialen, houten plaatmaterialen of verven je best kan gebruiken.

De fiches zijn beschikbaar op <http://www.vibe.be/hoe/materialen.php>.

Meer info: <http://www.milieueducatie.be/subsidies/>

Contactpersoon NME-subsidies: peggy.criel@lin.vlaanderen.be

10. NME-internationaal

➡ Officiële vooraankondiging 20 ste Benelux werkconferentie

Op 13, 14 en 15 december 2006 vindt in Wallonië de 20 ste Benelux werkconferentie Natuur- en Milieueducatie 'De opleidingen tot natuurgids (en aanverwanten)' plaats in Mirwart (St-Hubert).

Op het programma staan inventariseren van het aanbod en antwoorden vinden op drie steeds terugkerende vragen rond de opleidingen tot natuurgids:

- Brengen deze opleidingen een betere kennis van de natuur bij?
- Wat zijn de maatschappelijke implicaties van de erkenningen van deze opleidingen?
- Dragen deze opleidingen bij tot een kritische geest en actief burgerschap?

Surf naar www.milieueducatie.be/internationaal of www.vectisconsult.be voor de volledige aankondiging.

11. Enneemmee

➡ NME-nieuws

De **Week van het Bos** van 1 tot 8 oktober 2006 heeft dit jaar als **thema boseducatie met de slogan 'Doorblader het bos'**. Speciale aandacht gaat naar het belang van het bos in Vlaanderen met verschillende activiteiten. Een jaar lang zal gewerkt worden rond educatie over het bos voor verschillende doelgroepen.

Dit is een initiatief van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) van de Vlaamse

overheid en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV). www.weekvanhetbos.be

Ben je op zoek naar boseducatie in jouw omgeving? De NME-inventaris Vlaanderen is hét startpunt voor je zoektocht! Of heb je zelf boseducatief aanbod? Voeg het dan toe in de beheersmodule van deze databank.
nme.milieuinfo.be

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) stelt vast dat de **biodiversiteit in Vlaanderen blijft afnemen**. Typisch Vlaamse soorten verdwijnen of worden heel zwak. Boosdoeners zijn de zure regen, mestoverschotten en vervuiling. Ook de gezondheid van de bossen en waterlopen gaat achteruit. Positief is dat steeds meer landbouwers, bosgroepen, bosuitbaters en lokale overheden de handen uit de mouwen steken. Bijvoorbeeld weide in functie van broedende vogels. Ook telt Vlaanderen almaar meer bossen en natuureservaten.

De website www.natuurindicatoren.be levert informatie over de toestand van de natuur in Vlaanderen aan de hand van 150 indicatoren.
In de rubriek NME-links vind je alvast materiaal om zelf aan biodiversiteit te werken.

Het Italiaanse Siena was van 14 tot 17 juni 2006 de locatie voor de eerste mondiale conferentie van het Global Footprint Network (GFN). Er werd een **nieuwe standaard** geïntroduceerd **om de mondiale voetafdruk te berekenen**.

De mondiale voetafdruk berekent hoeveel productieve ruimte nodig is om de consumptie van mensen te onderhouden. Als de gehele wereldbevolking zou leven zoals de gemiddelde medemens, zouden daar intussen meer dan 2 aardbollen voor nodig zijn.

Het forum maakte bekend dat Finland als eerste land de voetafdruk officieel zal toepassen om haar duurzaamheid als natie te meten. Ook Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk bereiden zich voor. Zijn doen dit in het kader van het 10-in-10 programma van het GFN. Dit programma streeft na dat binnen 10 jaar 10 naties de voetafdruk als officiële maatstaf voor duurzaamheid gaan hanteren.
<http://www.footprintstandards.org/>

De **campagne 'De betere koop'** informeert de consument over duurzame consumptie en zet aan tot een duurzamer aankoopgedrag. Het hoogtepunt van deze campagne is een **groot Opendeurweekend op 21 en 22 oktober 2006**. Verschillende organisaties zetten dan de deuren open om het grote publiek kennis te laten maken met duurzame producten en diensten. Op www.debeterekoop.be vind je als consument tal van praktische tips.

De **tiende editie van IFEST06**, dé vakbeurs voor milieu, energie en arbeidsveiligheid, gaat door van 10 tot 13 oktober 2006. Ze biedt een ruim aanbod van exposanten die actief zijn in tal van milieudomeinen. Bezoek dit jaar zeker de nieuwe Inforama-paviljoenen (hal 3) met niet-commerciële informatie: opleidingen, jobs, info over milieuwetgeving en milieu-reglementering...
Meer info: www.ifest.be

Hoe maak je een **NME-activiteit voor het secundair onderwijs?**

De provincie West-Vlaanderen biedt je 4 workshops aan. Waag je zelf aan wateronderzoek, biotoopstudie bos of ecologie van vogels en roofvogels op 12+ niveau. Doe mee en laat je inspireren. De ervaren educatoren van NMEC De Helix en VBNC De Nachtegaal helpen je met didactische tips, suggesties, werkblaadjes...

Waar en wanneer? Op **donderdag 16 november** van 9u30 tot 16u in Bulskampveld te Beernem.
Info en inschrijvingen: christine.van_rie@west-vlaanderen.be (opgelet van_rie!)

> NMEC De Helix:

Vormingen:

- **Op een grote paddestoel** op woensdag 4 oktober 2006.
Een speelse en boeiende ontdekkingstocht voor 6 tot 7 jarigen.
 - **Zwammen** op woensdag 4 oktober 2006.
Een speelse en boeiende ontdekkingstocht voor 8 tot 11 jarigen.
- Deze vormingen gaan door in het kader van de Week van het Bos.

- **Werkbladen maken en gebruiken bij NME-activiteiten voor 12-14 jarigen** op dinsdag 7 november 2006 van 9u30 tot 16u30.
- **Aan de slag met afval** op woensdag 8 november 2006 van 13u30 tot 16u30. Interactieve werkvormen om jongeren en volwassenen bij het thema afval te betrekken en hen te stimuleren tot milieuvriendelijke keuzes.
- **Workshop 'In de ban van de decibel'** op dinsdag 14 en 21 november 2006 van 9u 30 tot 16u30. Methodieken rond geluid en stilte in de natuur gericht naar verschillende doelgroepen.

Meer info: www.dehelix.be

Workshops en andere vormingen kunnen ook op aanvraag en op verplaatsing.

> NEC De Vroente

Vormingen:

- **Vorming voor leerkrachten basisonderwijs en BuBao** op woensdag 8 november 2006 van 14 tot 16u30

Hoe organiseer je een boeiende verwerking van een natuurwandeling? Natuurthema's creatief ter sprake brengen in de klas? Voorstelling van natuurateliers (kijkdozen, kleidieren, natuurschilderijen, geluiden).

Evenementen:

- **Tentoonstelling: Weet je wat ik zie als ik gedronken heb?**

Allemaal beestjes ... Insecten zijn niet weg te denken uit ons dagelijks leven. Zonder hen zou ons leven er anders uitzien of misschien zelfs onmogelijk zijn. Ontdek de schoonheid en opmerkelijke gewoontes en leefwijzen van de grootste diergroep op onze aardbol doorheen deze tentoonstelling. Ze loopt van 18 november 2006 tot 11 februari 2007. Naast de theoretische achtergrond kun je ook heel wat zelf ervaren door te kijken, voelen, luisteren, ruiken...

Je krijgt ook boeiende tips om insecten te helpen in je eigen tuin of school.

Meer info: www.devroente.be

> VBNC De Nachtegaal

Vormingen:

- **Zwanzen over zwammen** op woensdag 11 oktober 2006 om 14u Een speelse en boeiende ontdekkingstocht voor 9 tot 12 jarigen.
- **Leerpad maken in eigen omgeving** op dinsdag 17 oktober 2006 van 9u30 tot 16u30. Een intensieve praktijkgerichte trainingsdag.
- **In de ban van de decibel** op maandag 4 december 2006 van 9u30 tot 16u30. Een praktische opleiding met heel wat tips en ideeën.

Meer info: www.vbncdenachtegal.be

Op donderdag 12 oktober 2006 organiseert **Bioforum** een **duurzaamheidscongres**. Leer er het concept van de cultural creative kennen. Miljoenen vrouwen en mannen die een nieuwe levensstijl aanhangen waarin kwaliteit, authenticiteit en duurzaamheid voorop staan. Hoe kan je een bedrijf of organisatie op het spoor zetten van deze nieuwe trendsetters en hoe kan je ervoor zorgen dat een boodschap of product deze doelgroep bereikt?
www.bioforum.be

Het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie van het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de VerbruikersOrganisaties (OIVO) publiceerde de **studie 'Hoeveel kilometers bevat uw bord?'**

Ons voedingspatroon is de jongste decennia drastisch veranderd, niet alleen door een verhoogde consumptie maar vooral door het sterk gewijzigde aanbod en aankoopgedrag. Je kunt overal en het hele jaar rond, producten van over heel de wereld aankopen. Door deze evolutie neemt de druk op het leefmilieu toe want deze levensmiddelen leggen een lange weg af voor ze op ons bord belanden.

<http://www.observ.be/beta/nl/denkers.php?ID=196&LEVEL=2;dedo=DE>

In **2015** zou de wereld er heel anders kunnen uitzien. Dat beloofden de 191 staatshoofden die de Millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties ondertekenden en zich zo engageerden om armoede en onrecht drastisch aan te pakken. **De tijd loopt ...** Dit najaar voeren de Noord-Zuidbeweging én de milieubeweging in ons land gezamenlijk campagne voor het recht op voedsel en duurzame landbouw. www.11.be/de_tijdloopt

Het **PIME** draagt zijn steentje bij via de formule **(H)eerlijke kost op dinsdagavond 17 oktober 2006** van 19u30 tot 22u. Je krijgt een rondleiding in de expo Straffe kost en maakt er kennis met eetculturen, voedselkilometers, ecologische voetafdruk, eerlijke en milieuvriendelijke producten. Tijdens de sessie (H)eerlijk koken knutsel je zelf met biologische, eerlijke en seizoensgebonden producten een (h)eerlijke maaltijd klaar.

Op **zondagnamiddag 22 oktober 2006** zet PIME met de expo Straffe kost ook zijn **deuren open voor 'De wereld schoner maken? Eerst mijn keuken!'**. Zij serveren niet alleen gezonde, biologische, eerlijke hapjes en drankjes, maar ook een stevige brok informatie.

Tijdens **de Week van de Smaak** van 16 tot 25 november 2006 is het de bedoeling zoveel mogelijk mensen te laten kennis maken met 'smaak' en te laten genieten van eten en drinken. Het volledige aanbod vind je op www.weekvandesmaak.be.

PIME pikt hier op in met een minder gebruikelijke kijk op voedingsgewoontes. Ook op **zaterdagmiddag 25 november 2006** geven ze van 14 tot 16u30 een rondje (H)eerlijke kost met de expo Straffe kost en een sessie (H)eerlijk koken. www.pime.be

Inverde biedt je tot 10 december 2006 **'Vossenstreken', een interactieve tentoonstelling over de vos**, in het Bosmuseum Jan van Ruusbroec. www.inverde.be

Exoten zijn planten en dieren die hier normaal niet thuishoren, maar wel bij ons zijn terechtgekomen (doelbewust gedumpt, ontsnapt of aangevoerd). Een aantal onder hen aarden hier goed en vestigen zich in onze natuur zonder problemen. Anderen kennen een enorme uitbreiding door gebrek aan natuurlijke vijanden of parasieten en bedreigen zo onze inheemse soorten.

De folder 'De Opmars van exoten' bestaat uit een waaier samengesteld uit 15 steekkaarten met spelletjes en nuttige informatie.

Hij werd ontwikkeld door het Nationaal knooppunt voor het Verdrag inzake biologische diversiteit en het Biodiversiteitsplatform.

environmet@health.fgov.be 02 524 95 13

Tante Kaat geeft ons al jarenlang milieuvriendelijke en voordelige huis-, tuin- en keukentips. Haar **Groene Raad** schreef zij samen met het EHA! en is er exclusief te koop. Haar tips tonen aan dat 'milieuvriendelijk' en 'goed voor de portemonnee' samen gaan! <http://ecohuis.antwerpen.be/ecoriginal.html>

Surf zeker eens naar de NME-inventaris voor meer NME-aanbod in Vlaanderen! nme.milieuintfo.be

NME-links

- **Green.tv** is een nieuwe breedband (internet)televisiezender met reportages en korte documentaires over milieuthema's. De website werd ontwikkeld met de steun van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) en heeft 7 kanalen met elk een eigen thema: lucht, aarde, water, de klimaatverandering, de mens, de verschillende dier- en plantensoorten en de technologie. Elk kanaal biedt de keuze tussen nieuwsitems, hoofdreportages en een 'kids'-sectie. www.green.tv
- De internetsite www.bombylius.be geeft een algemeen overzicht van **biodiversiteit** van elke dag, toont waar de natuur het moeilijk heeft en zit vol onverwachte, leuke en eenvoudige tips om zelf tot actie over te gaan en zo de planten en dieren in onze onmiddellijke omgeving beter te beschermen.
- Aansluitend bij de site is er ook een **interactief pedagogisch spel** www.bombygame.be

ontwikkeld. Het is bedoeld voor het grote publiek, en in het bijzonder voor kinderen tussen 8 en 12 jaar. Het spel speelt zich af in de nabije leefomgeving zoals de tuin, het huis, de weg en het bos.

- Tot zaterdag 7 oktober 2006 is het nog **Week van de Fairtrade**, een initiatief van Oxfam-Wereldwinkels, Fairtrade Original, Maya Honing en Max Havelaar. www.befair.be
- Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt, JNM en Velt roepen op voor meer lokale bestuurskwaliteit en meer lokale leefkwaliteit bij de gemeenteraadsverkiezingen op zondag 8 oktober 2006. www.bblv.be
- Op dinsdag 17 oktober 2006 organiseert de vzw **Centrum Duurzaam Bouwen** (CeDuBo) haar jaarlijks **energieforum**, waar de verschillende aspecten van rationeel energiegebruik en alternatieve energiebronnen aan bod komen. www.centrumduurzaambouwen.be
- Tijdens de **'Open Huizendagen'** van zaterdag 21 en zondag 22 oktober 2006 worden terug energievriendelijke woningen opengesteld. www.klimaatnet.be
- **In Antwerpen is oktober al 19 jaar Milieumaand.** Je kunt de hele maand deelnemen aan milieuvriendelijke initiatieven die je op een leuke manier stil laten staan bij je milieugedrag. www.eha.be
- Met 't is oktober, hou het sober' wordt **oktober** opnieuw uitgeroepen tot **'Maand van de Energiebesparing'**. Ook dit jaar organiseert de Vlaamse overheid heel wat activiteiten om het rationeel gebruik van energie aan te moedigen. www.energiesparen.be/maand/index.php
- De **Dag van de Natuur** op zaterdag 18 en zondag 19 november 2006 is een organisatie van Natuurpunt in samenwerking met de Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM). www.natuurpunt.be www.jnm.be
- **'Over smaken kan je niet twisten'**, maar Velt doet het nog tot de Week van de Smaak, tussen 16 en 24 november 2006. Dan stellen zij de winnaars voor van de maandelijkse receptenwedstrijd met seizoensgroenten. In juli, augustus en september stonden achtereenvolgens de aardappel, de tomaat en de venkel centraal. In oktober zal de pompoen niet alleen Halloween moeten vrezen. www.velt.be/duurzaamsmetsmaak
- Op zaterdag 25 november 2006 is het wereldwijd de **Internationale Niet-Winkeldag**: een dag van vrolijk en kritisch protest tegen de Westerse overconsumptie en de invloed van reclame op ons dagelijks leven. www.bewustverbruiken.org
- Vind je ook dat we de samenleving minder afhankelijk moeten maken van (auto)mobiliteit en transport? Wil je een idee of stelling kwijt of erover in discussie treden? www.denkforummobiliteit.be is een initiatief van Mobiel 21 vzw in samenwerking met De Standaard en de NMBS.

Voor nog meer... raadpleeg www.milieueducatie.be/nme-online

Foto's met dank aan De Milieuboot.

Dit NME-zine is een tweemaandelijks nieuwsbrief van de dienst Doelgroepenbeleid, Natuur- en Milieueducatie.

De cel Natuur- en Milieueducatie (cel NME) stimuleert netwerkvorming in de natuur- en milieueducatieve sector en maakt het brede publiek warm voor actuele milieuproblemen. Ze doet hiervoor beleidsvoorbereidend werk, moedigt wetenschappelijk onderzoek en professionalisering aan en werkt voor doelgroepen vernieuwende educatieve acties, pakketten en publicaties uit.

Het NME-zine informeert je tweemaandelijks over evoluties in natuur- en milieueducatie in Vlaanderen. Het telt ongeveer 2000 abonnees uit het onderwijs, de NME-centra, de natuur- en milieuverenigingen, de administraties, de provincies, de gemeenten, de landbouweducatie, het jeugdwerk en het sociaal-culturele volwassenenwerk.

Reactie op dit NME-zine? vanessa.depelecijn@lin.vlaanderen.be Ken je nog andere geïnteresseerden? Stuur hen dit NME-zine.

Het volgende NME-zine verschijnt **eind november 2006.**

Vlaamse overheid, departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Milieu-integratie en subsidiëringen.
Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel, tel. 02 553 82 18, fax 02 553 80 25, nme@lin.vlaanderen.be www.milieueducatie.be

v.u.: J.P. Heirman, Secretaris-generaal, departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE)

